

گزارش اقدامات موسسه توسعه پایدار اردیبهشت^۱ در خصوص توزیع مرغ تخم‌گذار

در فرایند رفت‌وآمد تیم تسهیلگری موسسه توسعه پایدار اردیبهشت به دهستان توتان، طبق مشاهدات، صحبت با زنان و پزشک و مامای توتان مشخص شد تعداد زیادی از زنان بخصوص در مناطق روستایی دور دست دچار مشکل تغذیه هستند. طرحی آماده شد و طی آن مامای روستا خانم‌های واجد شرایط را شناسایی نمود. قرار شد طرح برای ۱۰۰ مادر در ۲۰ روستای توتان و ۴۶ مادر در روستای گیران اجرا شود. از اواخر فروردین ۱۴۰۰ پیگیری برای خرید مرغ تخم‌گذار و ارسال آن به توتان شروع شد. در مرحله اول جستجو در برخی شهرهای نزدیک به توتان از بنت، فنوج، نیکشهر، ایرانشهر و زاهدان و زابل که قابل پیگیری بود، آغاز شد ولی متوجه شدیم طرح نیاز به ۷۵۰ مرغ دارد و این تعداد مرغ به صورت یک‌جا در هیچ کدام از مراکز فروش مرغ خانگی در استان قابل تامین نیست. در خرید از جاهای مختلف نیز بیم گرفتاری در انواع بیماری پرندگان می‌رفت. در این نوع خرید هر مرغ بالغ در زاهدان و زابل به قیمت ۱۷۰ هزار تومان و در ایرانشهر و نیکشهر به قیمت ۳۰۰ هزار تومان قابل خریداری بود.

طبق بررسی‌های موسسه، مرغداری‌های موجود در استان نیز اغلب مرغ‌های گوشتی و مرغ تخم‌گذاری توزیع می‌کنند که در اصطلاح محلی به آن مرغ پیرک (مرغ‌پیر) می‌گویند این مرغ پیر دیگر توان تخم‌گذاری ندارد و به همین دلیل از مرغداری‌های خارج استان وارد می‌شود. اداره جهاد کشاورزی استان به ما پیشنهاد داد مرغ نیمچه دوماهه جهادی اصفهان تهیه کنیم که قابلیت تخم‌گذاری و کرچ شدن بعد از دو سه ماه مراقبت دارد و در این سن قدرت انطباق بیشتری با محیط داشته و مرگ و میر آن کمتر است.

ابتدا با راهنمایی افراد متخصص با مرغداری در جیرفت تماس گرفتیم، ایشان قول دادند در ابتدای اردیبهشت مرغ آماده تحویل خواهند داشت، همچنین در خرید هر مرغ ۲۵ هزارتومانی، ۵ هزارتومان تخفیف هم دادند. هماهنگی جهت پیدا کردن ماشین و جعبه مرغی و شکل توزیع در روستا انجام شد. اما متأسفانه با گذشت یک ماه و نیم از قرار با این مرغداری در نهایت پاسخشان این بود که: «شما دارید کار خیر انجام می‌دهید و حالا که فکر می‌کنم این مرغ‌ها به درد شما نمی‌خورد و برای کار شما مناسب نیست.»

ناچار پیگیری خرید مرغ را در شیراز انجام دادیم. مرغ با قیمت مناسب و آماده تحویل پیدا شد، اما هیچ راننده‌ای حاضر نبود مرغ را از شیراز به زاهدان بیاورد، مشکل رانندگان نبود امنیت در جاده‌های استان سیستان و بلوچستان عنوان شده است.

در خرداد ۱۴۰۰ پیگیری‌ها با یک مرغداری در بم شروع شد. قیمت هر نیمچه جهادی اصفهان ۳۷ هزار تومان برآورد شد. از آنجا که با وجود سگ آبی در توتان که مرغ‌ها را تلف می‌کرد، قرار شد بحث تهیه لانه هم بررسی شود. چه بهتر که خانواده‌ها بتوانند کار ساخت لانه را به انجام برسانند. البته پیدا بود که نیاز به کمک آموزشی و مالی در این بخش نیز احساس می‌شود. این بار با همکاری پزشک و مامای توتان، خرید و ارسال توری برای لانه از مازندران و سیمان کف لانه از بنت نیز پیگیری شد. با تلاش تیم تسهیلگری اردیبهشت، ماشین و راننده در بم پیدا شد. قرار شد توری مورد نظر هم خریداری و با تیپاکس (توتان تیپاکس ندارد) به آدرس مرغداری ارسال شود و راننده مرغ و توری را با هم تحویل گرفته و به توتان ببرد. دو نفر از حامیان مالی این طرح در مجموع مبلغ ۳۴ میلیون تومان برای تامین مرغ، توری، سیمان و هزینه حمل برای ۵۰۰ مرغ جهت توزیع میان ۱۰۰ مادر را به حساب موسسه واریز نمودند. در این روزها بحث بحران و کمبود مرغ به شدت در کشور مطرح بود. مرغداران می‌گفتند؛ حمل و نقل مرغ زنده بین شهرها بدون مجوز دامپزشکی و جهاد کشاورزی غیرممکن است. قرار شد مرغداری در بم پیگیر گرفتن مجوز شود که می‌گفتند بیشتر از دو ساعت وقت نمی‌گیرد. اما متأسفانه خبر رسید به علت اشکال در مجوزهای خود مرغداری، امکان اخذ مجوز حمل مرغ برای این مرغداری وجود ندارد.

از کمی قبل‌تر یکی از همراهان و حامیان موسسه پیشنهاد خرید یک دستگاه ماشین جوجه کشی برای توتان را دادند، اما چون هنوز طرح توزیع مرغ در جریان بود، پس این موضوع به صورت جدی مورد بررسی قرار نگرفت، با وجود بن‌بست‌های زیاد در اجرای طرح، پزشک و مامای روستا نیز پیشنهاد تحویل یک دستگاه ماشین جوجه‌کشی به روستا را مطرح کردند. قرار شد ساز و کاری برای اجرای طرح جدید، طراحی شود. در سفر تیم تسهیلگری موسسه که در ابتدای تیرماه ۱۴۰۰ به توتان انجام شد، در حاشیه اتفاقات ساخت دبیرستان توتان بحث درباره ساز و کار طرح جدید توزیع مرغ نیز انجام شد. قرار شد این دستگاه به صورت اقساط به یکی از جوانان فعال و علاقه‌مند تحویل شود و ایشان به جای اقساط، هر ماه تعداد مشخصی جوجه را به مادران مورد نظر تحویل بدهند و باقی جوجه‌ها می‌تواند کسب و کار ایشان باشد. این طرح تا زمان اتمام اقساط ماشین قابل اجرا خواهد بود. چالش ما پیدا کردن جوانی علاقه‌مند به کار بود که با پیگیری پزشک و مامای روستا، یک زوج همدل و علاقه‌مند در روستای نوک‌آباد توتان خواستار راه‌اندازی این کسب و کار با قبول شرایط طرح شدند.

پیشنهاد پزشک روستا که خود نیز تجربه کار با دستگاه جوجه کشی و نگهداری از مرغ و خروس و حیوانات اهلی را در منطقه داشت، برای شروع یک دستگاه ۴۸ تایی است. هزینه ماشین جوجی‌کشی ۴۸ تایی طبق برآوردها حدود ۲ میلیون تومان پیش‌بینی شده است. از آنجا که مشکل تامین تخم مرغ نیز در منطقه وجود دارد، قرار است تعداد ۱۰ مرغ بالغ و دو خروس نیز به ایشان تحویل شود.

تصویر یک: سفر مرغ و توری به توتان

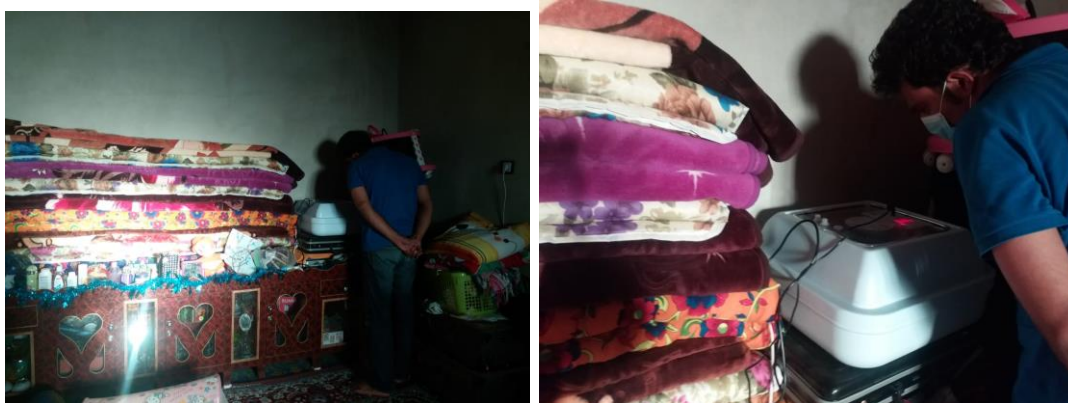
باری دستگاه جوجه‌کشی، ده عدد مرغ و دو عدد خروس و توری در اوایل مرداد ۱۴۰۰ تهیه و تحویل خانواده‌ی مرغدار شد. ایشان با کمک و راهنمایی پزشک روستا لانه‌ی مناسب مرغها ساختند. با وجود کف سیمانی امکان دستبرد سگ آبی کاهش پیدا می کرد و پوشال و خاک روی سیمان هم زندگی مرغها را راحت تر کرده بود. پس از گذشت چند روز اولین گروه تخم مرغها وارد دستگاه شد. این دوره با فراز و نشیب‌های زیادی همراه بود. نوسان و قطعی مداوم برق روستا و گرمای هوا و دانش محدود کبری خانم که در غیاب همسرش خیلی هم به چشم آمد، باعث شد در این دور فقط دو جوجه‌ی سالم حاصل زحماتشان باشد.

تصویر دو: لانه‌ی مرغها در توتان روستای نوک‌آباد

در ادامه و رفتن پزشک و ماما از روستا که طبق گفته‌های کبری خانم، یکی از مهمترین منابع انگیزه برای ادامه‌ی کار بوده‌اند، ادامه‌ی کار را برای ایشان سخت کرد. برای حل مشکل برق در ابتدا قرار شد یک باتری ماشین خریداری شود تا بتواند هنگام قطع و نوسان برق، به کمک دستگاه جوجه‌کشی بیايد، اما در ادامه گفته شد باتری موتور سیکلت آقاحامد همسر کبری خانم هم برای انجام این کار مناسب است و قطعی برق باعث اشکال جدی

نمی‌شود و فقط به دنیا آمدن جوجه‌ها را با تاخیر دو سه روزه مواجه می‌کند. با این حال در بازدید تسهیلگران اردیبهشت از پروژه، کبری خانم خوشحال بودند و راضی.

تصویر سه: محل نگهداری ماشین جوجه‌کشی در توتان

باری این شادمانی دیری نپایید، نبود تسهیلگر معیشت در محل که به طور مداوم بتواند آموزش‌ها، انگیزه‌ی لازم و حتی کمک به شکل‌گیری انتظارات دقیق و مناسب از کسب و کار پیش رو را برای مرغدار تشریح و تدقیق کند از عوامل مهمی بود که در نتیجه‌ی آن، پروژه توزیع مرغ تخمگذار برای مادران باردار در توتان به سرانجامی که برایش پیش بینی شده بود نرسید. با گذشت حدود یک ماه از جوجه‌کشی دور اول، آقا حامد اعلام کرد به هیچ عنوان امکان نگهداری از مرغ‌ها را ندارند. هزینه‌ی نگهداری مرغ‌ها برایشان زیاد بود و به سودش نمی‌ارزید. دو تا مرغ کور شده و مرده بودند و بقیه هم تخم نمی‌گذاشتند. دلایل احتمالی که مرغ‌ها ممکن است تخمگذاری را متوقف کنند برایشان برشمردیم و گفتیم در تهیه‌ی دانه‌مرغی کمک خواهیم کرد. اما تنها پیشنهاد آقا حامد و کبری خانم این بود که بهتر است دستگاه و مرغ‌ها به سرعت به جای دیگری منتقل شوند. جلسه‌ی تلفنی سه نفره ما با ایشان و مولوی توتان که معمولاً متقاعدکننده و همراه هستند هم تغییری در وضعیت ایجاد نکرد. ناچار هماهنگی سریعی با دوستان فرهنگی در فنوج انجام شد و ایشان دستگاه و باقی مانده‌ی مرغ و خروس‌ها را به فنوج منتقل کردند. دو جوجه یادگار طرح برای مرغداران توتان باقی ماند.

تصویر چهار: انتقال مرغ و خروس‌ها و دستگاه جوجه‌کشی به فنوج

از اینجا با مشورت دوستان اردیبهشت قرار بر این شد که پروژه به دو بخش تقسیم شود. بخش اول شامل راه‌اندازی کسب و کار برای افراد واجد شرایط در روستاها و مناطق کمتربرخوردار فنوج از طریق در اختیار قرار دادن ماشین جوجه‌کشی ۴۸ تایی، ۱۵ مرغ و ۳ خروس و دانه مرغی برای یک سال. نکته‌ی مهم در این بخش این است که اقلام مذکور در اختیار افراد قرار می‌گیرد و افراد می‌توانند بعد از یک خواب سه ماهه و با رسیدن به سود لازم، هزینه‌ی خرید اقلام را با اقساطی که خودشان مقدار آن را تعیین می‌کنند به حساب موسسه واریز کنند. اقساط پرداخت شده در همین پروژه هزینه خواهد شد. این بخش به عنوان کسب و کار معیشتی قابل توسعه می‌تواند با فراز و شیب‌هایش و زیر نظر یک تسهیلگر معیشت، ارتباط مستمر با کارشناسان جهاد کشاورزی و آموزش‌های لازم برای مرغدار برای افراد در روستاهای مختلف قابل اجرا باشد. بخش دوم اما فقط شامل دهستان توتان می‌شود و برنامه‌ی آن رساندن یک ماده غذایی مناسب به مادران باردار و مادرانی که به فرزندان خود شیر می‌دهند، خواهد بود.

تصویر پنج: لانه‌ی جدید مرغ‌ها در فنوج

کار مرغداری در محله مهرآباد فنوج که حدود دو سال قبل هم تیم تسهیلگری اردیبهشت در جلسه‌ی کسب و کاری در همین زمینه با برخی آقایان آن شرکت کرده بود، در ابتدا با خبرهای خوب و پر از انرژی شروع شد. مرغ‌ها در فضای باز خانه‌ی آقا قباد به زمین نوک می‌زدند و آقا قباد هم در کار ساختن یک اتاق بزرگ مخصوص نگهداری دستگاه و مرغ‌ها بود. در دور اول تنها خبر بد تلف شدن یکی از خروس‌ها بود. اما در نهایت ۱۸ تخم وارد دستگاه شد. اولین جوجه‌ها اتفاقاً با حضور دوستان فرهنگی ما در فنوج از تخم در آمده بودند. خبر به دنیا آمدن ۵ جوجه در دو روز اول خبر خوبی بود. اما در ادامه وقتی بقیه‌ی جوجه‌ها تخم‌شان را نشکستند و به دنیا نیامدند، آقا قباد دست به کار شد و دیدن جوجه‌های مرده بسیار غم‌انگیز بود. غم‌انگیزتر اینکه سه تا از ۵ جوجه‌ی به دنیا آمده هم از دست رفتند. این اتفاق باعث شد پرس و جوها و مطالعات را دوباره شروع کنیم.

تصویر شش: جوجه‌هایی که در فنوج به دنیا آمدند

در صحبت با افرادی که تجربه استفاده‌ی دستگاه جوجه‌کشی در محیط خانگی استان را داشتند و همینطور مطالعه دلایل از بین رفتن جوجه‌ها قبل و بعد از تولد متوجه شدیم، اتفاقاً قطعی و نوسان برق، باعث تغییر دما شده و کوچکترین تغییرات دما باعث از بین رفتن جنین و تخم مرغ‌ها می‌شود. ضمن اینکه اگر در مناطق سردسیر از ۴ تا ۸ روز هم می‌توان تخم مرغ‌ها را در شرایط خاصی نگهداری کرد، اما در مناطقی مانند توتان و فنوج بهتر است تخم مرغ‌هایی که در ماشین قرار می‌گیرند بیشتر از ۳ روز از عمرشان نگذشته باشد.

باری در هنگام نوشتن این گزارش ۱۵ تخم مرغ جدید در دستگاه قرار گرفته و منتظر جوجه شدن هستند. فیلم‌های آموزشی بسیاری برای مرغدار ارسال شده و هماهنگی‌های لازم با تسهیلگر معیشت که در شهر فنوج ساکن است انجام شده است. کماکان قبل از توسعه پروژه به افراد و روستاهای بیشتر، قصد داریم ایرادات کار را دقیقتر بررسی کنیم و همینطور از حضور کارشناسان اداره جهاد کشاورزی جهت ارائه آموزش‌ها و مشاوره‌های لازم به مرغداران بهره ببریم. به طوری که تحویل دستگاه و مرغ و خروس‌ها پس از اخذ آموزش‌های لازم مرغدار امکان‌پذیر خواهد بود. ضمن اینکه مرغدار لازم است گزارش دقیق هفتگی از تغییرات حال و روز ماشین جوجه‌کشی و تخم مرغ‌ها و شکل تهیه و نگهداری تخم مرغ‌ها و مرغ‌ها به تسهیلگر معیشت ارائه بدهد.

قرار شد مرغدار ضمن آموزش‌های لازم مرغداری کار با دستگاه، تنظیمات دما و رطوبت و همینطور تغذیه‌ی جوجه‌های یک روزه و یک هفته‌ای، ضدعفونی دستگاه و نگهداری از تخم مرغ‌ها را نیز بیاموزد.

البته مرغداران سنتی و با تجربه، پیشنهاد جوجه‌کشی بلدرچین را به دلایل متعدد عنوان کردند که قابل بررسی خواهد بود.

در نهایت پروژه‌ی توزیع مرغ تخمگذار تا رسیدن به سرمنزل مقصود راه پر پیچ و خمی را در پیش دارد، راهی با شادی‌ها و غم‌ها و پیروزی‌ها و شکست‌های ریز و درشت و هنوز نمی‌توان با قطعیت گفت که این پروژه در کجا به هدف نهایی خود نائل خواهد شد. مساله اصلی این است که افراد مختلف سعی کردند بیاموزند، تلاش کنند و پیش بروند و هرگز از پیدا کردن راهی تازه خسته نشوند.